

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus neuvoston direktiiviksi miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta mahdollisuuksissa työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa annetun direktiivin 76/207/ETY muuttamisesta"

(97/C 30/19)

Neuvosto päätti 5. kesäkuuta 1996 Euroopan unionin perustamissopimuksen 198 artiklan mukaisesti pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainitusta ehdotuksesta.

Asian valmistelusta vastannut sosiaali-, perhe-, koulutus- ja kulttuuriasiain jaosto antoi lausuntonsa 12. syyskuuta 1996. Esittelijänä oli Anne-Marie Sigmund.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 338. täysistunnessaan (syyskuun 25. päivän kokouksessa 1996) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 97 ääntä puolesta, 2 ääntä vastaan, ja 8 pidättyi äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin antoi loka-kuussa 1995 päätöksen asiassa C-450/93 (Kalanke vastaan Bremen). Tätä tuomiota tulkittiin myöhemmin niin vaihtelevasti, että syntyi yleistä epätietoisuutta eräiden positiivisten toimien ja varsinkin kiintiöiden laillisuudesta, joilla pyritään kasvattamaan naisten määrää tietyillä aloilla ja tehtävatasoilla.

1.2. Kyseistä aihepiiriä säädellään direktiivillä 76/207/ETY. Tämän direktiivin yleisisältö on "tasa-arvoisen kohtelun periaate".

1.3. Kalanke-tapauksessa oli kysymys siitä, onko Bremenin osavaltion yhtäläisiä mahdollisuuksia koskevan lain kiintiösäännös direktiivin 76/207/ETY määräysten mukainen. Tuomioistuin päätti, että Bremen rikkoo direktiiviä säännöksellä, jonka mukaan eri sukupuolta olevista yhtä pätevistä hakijoista naishakija on automaattisesti asetettava etusijalle, kun kyse on työhönotosta ja ylennyksistä julkissektorin sellaisilla aloilla, joilla naiset ovat aliedustettuina.

1.4. Tuomiota seuranneessa keskustelussa sitä tulkittiin eri tavoin.

Tulkinnat vaihtelivat käsityksestä, jonka mukaan tuomioistuin piti yhteisölainsäädännön vastaisena vain Bremenin laissa säädettyä ja herra Kalankeen automaattisesti sovellettua "jäykkää" kiintiöjärjestelmää, näkemykseen, jonka mukaan kaikki kiintiöjärjestelmät, olivatpa ne millaisia hyvänsä, ovat yhteisöoikeuden vastaisia. Asiasta vallitseva epävarmuus osoittaa, että kiintiöiden luvallisuus ei ole jäsenvaltioiden näkökulmasta yksiselitteisen selvä.

1.5. Komissio esitti 27. maaliskuuta 1996 ehdotuksen direktiivin 76/207/ETY muuttamisesta. Ehdotuksen perusteluosassa komissio tekee selväksi, että muutos on

luonteeltaan selittävä eikä muuta direktiivin soveltamisalaa. Muutosehdotuksessa korvataan kuitenkin ilmaus "naisten mahdollisuudet" ilmauksella "aliedustetun sukupuolen mahdollisuudet" ja kytketään etusijasäännön soveltaminen "yksittäisen tapauksen erityisten olosuhteiden huomioon ottamisen" ehtoon.

1.5.1. Komitea katsoo komission tavoin, että tuomioistuin tuomitsee Kalanke-tapauksen päätöksessä vain ehdottoman jäykät kiintiöt, ja että 2 artiklan 4 kohdassa määrättyä poikkeusta positiivisesta toiminnasta voidaan käyttää jäsenvaltioissa ja työpaikoilla. Näihin toimiin kuuluvat myös joustavat kiintiöjärjestelmät.

1.6. Edellä esitetystä käy ilmi, että tämä komission tekemä direktiivin muutosehdotus on nähtävä reaktiona tuomioistuimen Kalanke-tuomioon. Komitean näemyksen mukaan tällaisen lakitekniikan oikaisun sisältö voi siksi olla vain vastaus kysymykseen, ovatko positiiviset toimet (etenkin kiintiöt) sallittuja.

2. Yleistä

Vaikka lausunnon tulee periaatteessa rajoittua direktiiviehdotukseen, on komitean mielestä tässä yhteydessä välttämätöntä pohtia kyseistä aihepiiriä laajemminkin.

2.1. Tähän liittyen komitea viittaa lähinnä lausuntoonsa aiheesta "Naisten yhtäläiset mahdollisuudet – yhteisön keskipitkän aikavälin ohjelma 1986–1990" (1). Siinä komitea totesi, että tasa-arvo on koko yhteiskuntaa koskeva aihe, ja että vaikka asiaa koskevaa lainsäädäntöä tarvitaankin, se ei yksin riitä korjaamaan

(1) EYVL N:o C 189, 28. 7. 1986, s. 31.

vanhentunutta roolikäyttäytymistä ja oikeisemaan syvään juurtuneita ajatusmalleja.

Lausunnossaan aiheesta ”Naisten ja miesten tasapainoinen osallistuminen päätöksentekoon”⁽¹⁾ komitea piti naisten aliedustusta perustavanlaatuisena haasteena demokratialle.

2.2. Tasavertaisen kohtelun periaate ja sen toteuttamiseen tähtäävät toimet ovat komitean mielestä osa yhteiskuntamme identiteettiä. Sen vuoksi komitea tukee kaikkia poliittisia ja oikeudellisia toimia, joilla tähän päämäärään pyritään. Myönteinen toiminta on erityisen hyvä väline syrjinnän poistamiseksi sekä miesten ja naisten välisen tasa-arvon lisäämiseksi. Komission, jäsenvaltioiden ja työmarkkinaosapuolten on vauhditettava pyrkimyksiään kehittää ja edistää naisia koskevia, myönteisiä toimia erityisesti yksityisellä sektorilla.

2.3. Euroopan unionin tehtävä on säilyttää tämä identiteetti ottaen samalla huomioon jäsenvaltioidensa historialliset, kulttuuriset, taloudelliset ja sosiaalirakenteelliset erot. Siitä tulisi kehittää eurooppalainen tasa-arvomalli, joka on sitoutunut niin humanismin, liberalismin kuin moniarvoisuudenkin periaatteisiin ja muodostaa kiintopisteen sekä yhteisön että muun maailman toimille.

2.4. Tässä yhteydessä komitea viittaa YK:n yleissopimukseen naisten syrjinnän poistamisesta kaikissa muodoissaan (1979); komitea soisi, että sen sisältö otettaisiin kansainvälisen yhteisön tahdon ilmauksena paremmin huomioon yhteisön poliittisissa ja oikeudellisissa toimitissa. Tämä olisi myös Euroopan kansalaisten odotusten mukaista.

2.5. Komitea katsoo, että olisi aiheen merkityksen arvoista ja erittäin toivottavaa saada aikaan lainsäädäntöä primaarioikeuden tasolla. Tämän vuoksi se onkin tyytyväinen siihen, että hallitusten välisen konferenssin yhteydessä jo pohditaan tasavertaisen kohtelun periaatteen ankkuroimista yhteisön primaarioikeuteen.

2.6. Näin ollen TSK kehottaa asianomaisia liittämään EY-sopimukseen artiklan, jossa perustamissopimukseen kirjattaisiin pelkän syrjintäkiellon lisäksi periaatteellinen vaatimus naisten ja miesten tasavertaisesta kohtelusta.

3. Erityistä

Talous- ja sosiaalikomitea on tyytyväinen komission aloitteeseen selvittää kysymys naisten ja miesten tasavertaisesta kohtelusta.

3.1. TSK ymmärtää tämän kysymyksen yksiselitteisen selvittämisen mukanaan tuomat vaikeudet. Komitean mielestä komission tulisi silti ottaa selvästi kantaa siihen, tuleeko positiivisten toimien – erityisesti kiintiöiden – laillisuus kirjata tulevaisuudessa yhteisöoikeuteen. Komission ehdotus ei komitean näkemyksen mukaan kuitenkaan täytä komission itsensä asettamaa tavoitetta selvittää asia lopullisesti.

3.2. Komitea on tietoinen siitä, että positiivisten toimien lähtökohdat vaihtelevat jäsenvaltiosta toiseen. Juuri tämän takia komission – mikäli se katsoo, että direktiivissä vahvistettu yksilön oikeus tasavertaiseen kohteluun voidaan yhdistää ryhmän käsitteeseen ja siten kiintiöihin – tulisi sanoa tämä suoraan ja myös perustella kantansa.

3.3. Komitea muistuttaa lisäksi vielä kerran, että läheisyysperiaatteen mukaisesti on jätettävä jäsenvaltioiden päätettäväksi, mihin positiivisiin toimiin ne ryhtyvät tasavertaisen kohtelun periaatteen toteuttamiseksi.

3.4. TSK painottaa, että sen mielestä direktiivi ei ole oikea säädösmuoto tämän periaatteellisen kysymyksen yksiselitteiseksi ja lopulliseksi selvittämiseksi.

3.5. Komitea katsoo, että tämä direktiivin muutosehdotus menee ennen aikaisesti primaarioikeuden tasolla tehtävän selvennyksen edelle, ja on siksi tällä hetkellä epätarkoituksenmukainen. Tämän vuoksi komitea kehottaa odottamaan hallitustenvälisen konferenssin tuloksia.

3.6. Tämän periaatteellisen kantansa vuoksi komitea ei ole eritellyt yksityiskohtaisemmin ehdotuksen sisältöä.

3.7. TSK vaatii Euroopan kansalaisten etujen puolustajana, että niin tärkeä aihe kuin tasavertainen kohtelu tulee sisällyttää hallituskonferenssissa päätettävään sopimukseen siten, että jäsenvaltioilla on primaarioikeudellinen velvoite taata naisten ja miesten tasavertainen kohtelu.

3.8. Lopuksi komitea toivoo, että kysymys tasavertaisesta kohtelusta ja sen edistämisestä yhteisötason positiivisiin toimiin voidaan säännellä primaarilainsäädännössä sellaisessa muodossa, jonka Euroopan kansalaiset voivat ymmärtää ja hyväksyä. Joka tapauksessa yhteisenä tavoitteena on komitean mielestä oltava, että direktiivin

⁽¹⁾ EYVL N:o C 204, 15. 7. 1996, s. 21.

76/207/ETY 1 artiklassa määritetty tavoite – miesten ja naisten tasavertaisen kohtelun toteutuminen jäsenval-

tiossa – saavutetaan selvien, yksiselitteisten säädösten pohjalta.

Bryssel, 25. syyskuuta 1996.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Carlos FERRER

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Valkoinen kirja – Unionin sisämarkkinoihin liittymisen valmistelu: Keski- ja Itä-Euroopan assosioituneet maat”

(97/C 30/20)

Komissio päätti 14. kesäkuuta 1995 EY:n perustamissopimuksen 198 c artiklan mukaisesti pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta ”Valkoinen kirja – Unionin sisämarkkinoihin liittymisen valmistelu: Keski- ja Itä-Euroopan assosioituneet maat”.

Asian valmistelusta vastannut ulkosuhteiden, kauppapolitiikan ja kehitysyhteistyön jaosto antoi lausuntonsa 10. syyskuuta 1996. Esittelijänä oli Ettore Masucci.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 25. ja 26. syyskuuta 1996 pitämässään 338. täysistunnossa (syyskuun 25. päivän kokouksessa 1996) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 101 ääntä puolesta, kaksi vastaan, ja kaksi pidättyi äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Kööpenhaminan huippukokouksessa hyväksyttiin, että assosioituneet Keski- ja Itä-Euroopan maat voivat halutessaan liittyä Euroopan unioniin. Essenin huippukokouksessa sen sijaan valmisteltiin liittymisstrategia, joka perustuu konkreettisen yhdentymisprosessin välittömästi käynnistävälle ”rakenteellisille suhteille”.

1.2. On ilmeistä, että markkinatalouteen ja demokratiaan siirtymistä on alusta pitäen haluttu ohjata yhdentymisprosessille tarpeelliseen suuntaan. Tässä on haluttu hyödyntää Euroopan unionin rakentamisesta saatuja kokemuksia.

1.3. Prosessin yhteydessä ilmenevät vaikeudet, ongelmat ja epätasapainoisuudet, joita esiintyy Keski- ja Itä-Euroopan maiden lisäksi myös EU-maissa, eivät vähennä näiden päätösten historiallista merkitystä.

1.3.1. Päätökset rikastuttavat merkittävästi uudelleen muotoutunutta Eurooppaa, ei vain alueellisen laajentumisen takia, jonka ansiosta on odotettavissa

voimakasta talouskasvua, vaan myös merkittävien kulttuuriperinteiden takia, joihin meillä on historialliset siteet, sekä EU:n turvallisuusalueen laajentumisen takia.

TSK toivoo, että tämä rikastuminen on vastavuoroista ja että unioniin liittyvien maiden kansalaiset hyötyvät siitä.

1.4. Jo nyt hämmöttävät ongelmat ja epätasapainoisuudet ovat osaksi ennakoitavia ja niitä on vältettävä ja lievennettävä ajoissa.

1.4.1. EU:n osalta ongelmat koskevat erityisesti yhteiseen maatalouspolitiikkaan, aluepolitiikkaan ja toimintalinjojen rahoituksen edellyttämiin varoihin kohdistuvia vaikutuksia.

Päätöksenteko ja hallinto vaikeutuvat yleisesti ottaen unionissa, johon kuuluu ainakin 25 jäsenvaltiota.

1.5. Keski- ja Itä-Euroopan maiden (KIE-maat) liittymisen Euroopan unioniin on suuri ja monimutkainen tavoite, johon liittyy kaksi perusongelmaa:

– näiden maiden, joilla on erilaiset instituutiot, hallinto- ja markkinarakenteet, sosiaaliset suhteet sekä kansa-